

Колісниченко А.В. Християнські мотиви поеми Гарта Крейна «Міст». Американські та британські студії: мовознавство, літературознавство, міжкультурна комунікація: Збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К.: Талком, 2016. – С. 46-49.

Християнська компонента є невід'ємною складовою крейнівського міфотворення, тому поема «Міст» пронизана алюзіями на християнські легенди, притчі та сказання; навіть епіграф до всієї поеми поет запозичив із книги Йова. Ми можемо трактувати цю частину Біблії як кредо митця, що врешті-решт після всіх випробувань отримає всі життєві блага як винагороду. Ми схильні вважати, що ця ж ідея стосується й досягнення благодаті й для Америки в цілому. Ще один підтекст епіграфу можемо означити як думку про те, що, якщо Сатана знає землю, тоді Бог, який створив його, повинен бути могутнішим; паралельно з тим як і Крейн створив «Міст», а люди – міст. Тобто, думка про винагороду для людей Америки закладена вже в епіграфі до поеми. У «Пролозі» слово «нагорода» (*guerdon*) теж можна трактувати в релігійному ключі в сенсі винагороди інтелектуальної для автора та винагороди духовної для народу в процесі будування нової країни в нову епоху, де міст – це віра в людську святість. Отож, «нагорода», якою став для юдеїв рай, – це рай на землі, єдність і гармонія вже тут, а не де інде. Вібрації мосту Крейн зображає як благоговійний трепет прощення, говорячи, якщо людина здатна творити таку красу, то вона заслуговує на прощення свого матеріалізму.

Важливим епізодом «Прологу» є опис самогубця на мості, що ілюструє акт християнського зцілення на кшталт воскресіння після смерті Ісуса. Річард Сагг (Richard Peter Sugg) зазначає, що самогубство – це процес, коли «час і простір об'єднуються в єдине ціле в одному моменті». Молитовне звернення до мосту «О арфа, і олтар...» маркує міст як об'єкт для моління (навіть фари машин – це чотки), виявляючи його дуальність: він – інструмент гармонізації та місце священнодійства, де сконцентрована вся сила правди й наснаги; отже, через міст людина може знайти шлях до Бога.

Частина «Аве Марія» теж ознаменована пошуками, адже Колумб шукає Нову Землю, як Ной – Землю Обітовану. Святенність шуканої землі підсилюється зображенням пророка Ісаї, котрий, як відомо, й маніфестував віднайдення Нового Єрусалиму, що спуститься з небес до людства, знаменуючи Царство Боже. У частині «Квакер Гіл» митець прямо саме Америку й називає Землею Обіцяною, «якою вона є й досі». Колумб виконує надзвичайно важливу місію, він несе в нову землю Слово, де має те Слово випробувати: «Вітрила <...> сіють зерно знання». Тобто, американці – сіячі на новій землі, що резонує з біблійною притчею про сіяча: «Посіяне ж

на добрій землі означає того, хто чує й розуміє, хто плодоносить, множить плоди в сто разів, хто в шістдесят, а хто й в тридцять» (Мф. 13: 19-23). На нашу думку, окрім прямого значення посилаючого поета на притчу, ми можемо виокремити ще один підтекст: Крейн себе теж асоціює з сіячем, бо він несе читачеві своє власне слово в намаганні кинути його в придатний ґрунт. Сплітаючи воедино дві основні молитви «Аве Марія» та «Тебе, Бога, хвалимо», Крейн виголошує подяку за плодючу землю. Ми схильні вважати, що «Аве Марія» – це ще й алюзія на назву флагманського корабля Колумба («Санта Марія»), що вказує на одну з тем поеми – поєднання техніки й духовності.

Ще один молитовний оклик «Осанна!» в частині «Ріка» символізує християнське терпіння й спокуту. Мотив ріки, яка помирає в затоці, імплікує воскресіння після смерті, перегукуючись із самогубцем на мості в «Пролозі». Ставлячи собі за мету створити «притчу людини» (parable of man), Гарт Крейн вдається до майстерної гри словами, оскільки parable – це ще й парабола, тобто вигин мосту. Отже, в процесі міфотворення в поета міцно сплелися духовний та механічний аспекти.

У кінці «Ріки» один із мандрівників-бродяг згадує ім'я Ісуса; й ця згадка видається не даремною, бо слугує вказівкою на подальші події. У своєму поклику до оновлення та «воскресіння» митець намагається в поемі розбудити Руки Вогню, які для нього є виявом Бога, Христа. Це вогонь не лише знищення, але й очищення та порятунку, рух від смерті до воскресіння, тому очисна сила вогню – це вияв Бога в стихії. Особисто для Крейна Руки Вогню мали ще й значення творчої наснаги, яку ліричний герой намагався пробудити символічним ритуалом самогубства на мості. Ще одна цікава варіація багатозначності слова присутня в підчастині «Південна залізниця» (Southern Cross) частини «Три пісні» (Three Songs), де поет слову Cross, окрім первинного значення, надає ще й релігійного відтінку, вказуючи на ім'я Христа та хреста як знаряддя його вбивства: «Попіл хреста (Христа) <...> це кров пам'яті <...> це Бог». Ще більшого християнського звучання цьому образу надає подальший опис ритуалу омиття водою задля очищення, оновлення, тобто ритуалу хрещення. Ця ж частина містить дуже важливі біблійні образи Єви, Магдалини та Марії, докладніше змістове наповнення котрих ми розглянемо в одному з наступних підрозділів.

У пошуках райського саду ліричний герой поеми спускається в підземку («Тунель»), яка постає перед ним в обличчі демона, що пожирає всі сподівання раю. Попри всі поневіряння героя в метро він все ж таки підіймається вгору, «як Лазар». Ми достеменно не знаємо, із яким саме Лазарем порівнює Крейн свого ліричного героя: чи то Лазар, якого воскресив Ісус, чи то Лазар, який вознісся в рай після злиденного життя. Однак, на нашу думку, обидвоє варіанти мають сенс, а в ролі магічної сили, яка підняла (чи воскресила), виступає поетичне Слово. Саме завдяки йому поетові вдається створити хвалебну пісню мосту в фінальній частині поеми «Атлантида», а сам міст трансформується у велетенський орган, який «співає долю»; це поєднання пісні й органу створює атмосферу церковного богослужіння, що перегукується з молитовним зверненням до

мосту на початку поеми, тобто наскрізь пронизує весь твір, підсилюючись у фіналі. Хоча релігійну складову творів Крейна вперше відмітив Лоренс Ліберман (Laurence Lieberman), а Девід Вуд (David Barrington Wood) зазначив, що Крейн не намагався таким чином піднести людину до Бога, а мав на меті повернути Бога в людину завдяки Слову, яке він намагався знайти в словах.